

10 ÉVES AZ ABAÚJI HONISMERETI ÉS HELYTÖRTÉNETI EGYESÜLET

Horváth Csabáné

„Az ember szíve mélyén örökké odavaló, ahol született.”
(Tamási Áron)

A mi szűkebb hazánk Abaúj, ahová szívünk mindig visszahúz, az 1000 éves nagy múlttal rendelkező festői szépségű táj. Nevét Abaújtól, mások szerint Aba magyar királyunktól származtatják. A Hernád-völgyét Regéc, Füzér, Szalánc, Boldogkő hegyei övezik, melyek hajdan váraikról voltak híresek. Telkibánya hegyei aranyban, Kassa hegyei rézben bővelkedtek. A középkorban a Hernád-völgy Szikszótól Kassáig terjedő szakasza Magyarország gazdasági centrum térsége volt. Nagy szerepe volt az alföldi tájak és a Felvidék árucseréjében. Történelmi múltja is gazdag, Aba nemzetség, Rákócziak ősi földje, itt született Rákóczi Zsigmond (1544). Minden korban éltek itt olyan lelkes lokálpatrióták, akik érzellemmel kötődtek a vidékhez, nem hagyták veszni a múltat, igyekeztek megismerni szülő, lakóhelyüket, felkutattak híres embereket, le is jegyezték az utókor számára. Falumonográfiák, kis füzetek jelentek meg, átfogóbb könyvek: Abaúj-Torna vármegye (1935), Hernád menti táj, Hernád menti emberek (1960), a települések rövid leírását, Csoma József könyve: Abaúj-Torna vármegye nemesi családai (1897) címer- és családtörténet tartalmazzak.

A honismereti mozgalom szelét a sárospataki diákok hozták magukkal, akik dr. Újszászy Kálmán teológiai professzor útmutatásai alapján népműveléssel, művelődéstörténettel foglalkoztak, járták a falvakat, cserkészkedtek. Felismerték, hogy a népi hagyomány nem feledésre méltó, hanem érték, közös értéktáró, megőrző, ismereteket közvetítő munkát folytattak. Meg kell említenem Szabó Sándor, Petró András és a Gulyás testvérek nevét. Tevékenységüket a Hazafias Népfront keretén belül folytatták 1989-ig. A Szabó házaspár 1977-ben megnyitotta a Helytörténeti Gyűjteményt Encsen, ahol a nyolcvanas évektől szakköröket is működtettünk általános iskolás és gimnáziumi tanulók számára. Sok örömben volt részünk, pályázatokat írtunk. 1985-ben Forrón megnyílt az Abaúji Múzeum, és megalakult az Abaúji Múzeum Baráti Köre (2009) Szalipszki Péter vezetésével. Ezek voltak az előzmények.

Egyesület létrehozásának gondolatát Evva Margit vetette fel, mintegy 50 fő kapott meghívót a megbeszélésre. Örömmel üdvözlöttük a javaslatot és rögtön meg is szavaztuk az egyesület létrejöttét. Az alakuló közgyűlésünk 2007. január 24-én volt, helyszíne az akkori Petőfi Sándor Általános Iskola volt

Encsen (Petőfi út 18.). 30 fővel létrejött az Abaúji Honismereti Egyesület, elnöke Evva Margit, titkár Szinyéri János, elnökségi tagok Horváth Csabáné, Nagy László, és Szalipszki Péter. Változás csak a titkárok személyében történt, Szinyéri Jánost követte Rác Lászlóné, majd Kércsi Tibor. 2007. április 12-én elfogadtuk az Egyesület Alapszabályát, megfogalmaztuk célját, feladatát: Abaúj helytörténete, emlékeinek ápolása, kulturális, irodalmi, néprajzi hagyományok kutatása, megismertetése, a honismeret terjesztése az ifjúság körében, segíteni az iskolai oktatást, kapcsolattartás az Abaújban működő hasonló célú szervezetekkel, kapcsolat keresése határon kívül (Kassa, Szepesi), rendezvények, előadások, kiállítások szervezése, pályázatokon való részvétel.

Egyesületünk talán a legfiatalabb az országban, mégis tallóznom kell a gondolatomban, a rengeteg megmozdulásunkból melyiket említsem. Tevékenységünk három téma köré csoportosíthat: konferenciák, emlékülések, az egyesület kapcsolata az iskolákkal, „Kurek” teadélutánok.

Konferenciák, emlékülések

A tudományos konferenciákat, emléküléseket nevezetes évfordulókhöz kapcsolódva, kiállítással egybekötve rendeztük. Első konferenciánkat *A történelem segédtudományai az európai Unióban határok nélkül* címen a *Magyar Heraldikai és Genealógiai Társasággal* közösen rendeztük 2008. május 16-18-án. Helyszíne Encs és Abaújdevecser volt. A konferencián megemlékeztünk Csoma József heraldikus, régész-születésének 160. évfordulójáról. 16 magyar és külföldi előadó közreműködésével dr. Pandula Attila, dr. Berentély Iván, dr. Draskóczy István, dr. Csorba Csaba előadását és további 12 kiváló előadót hallottunk. A rendezvényhez gratulált Pálincás József, az MTA akkori elnöke, aki az Egyesület működéséhez további sikereket kívánt.

2010. szeptember 11-én az *Abaúji Szabadegyetem* című rendezvényünket a Kazinczy Ferenc Társasággal közösen szerveztük. Az 1. napon Fony volt a helyszín, ahol a Felvidék és a felvidéki magyarság helyzete témában hengzottak el előadások. A 2. napi eseményeknek Zsujta adott otthont, ahol Zsujtai András (1696-1768) tudós, történetíróról emlékeztünk meg. A 3. nap eseményeinek voltunk mi a gazdái Abaújdevecserben, ahol Trianon és az abaúji kastélyok, ezen belül is kiemelten a Fáy család

Abaujdevecserben volt a téma. Előadók voltak: Orémus Zoltán, Fehér József, Kiss Endre József, dr. Csorba Csaba. A rendezvény idejére kiállítás nyílt az abaujdevecseri asszonyok kézimunkáiból.

Abauj-Rákóczi Konferencia, 2013. június 8.

2013. június 8-án került sor az *Abauj-Rákóczi konferenciára*. A konferencia témája: 310 éve kezdődött a Rákóczi szabadságharc és Abauj 1000 éves. Ekkor is nyitottunk egy kiállítást Báthory Gábor halálának 400. évfordulójára emlékezve. Koszorúzás és ünnepi műsor volt az encsi Rákóczi szobornál, ahol közreműködött az Országos Tárogató Találkozó mintegy félszáz tagja.

"Gabriel princeps" – Báthory Gábor halálának 400. évfordulójára készült kiállítás

2015. június 26-án az első világháború kitörésének 100. évfordulója és a II. világháború áldozatainak emlékére rendeztünk egy emlékülést. A *nagy háború magyar szemmel* című előadást Rémiás Tibor tartotta, előadások hangzottak még el *Kassa bombázásáról, Katonák Isonzónál, A II. világháború eseményei Abaujban*. Előadások közben a *Halom Dalkör* (Bodroghalom) katonadalokat énekelt. A rendezvény tematikájának megfelelő kiállítást is nyitottunk. Itt jegyzem meg, hogy dr. Rémiás Tibor szervezésében Egyesületünkben kettő ellátogathattunk Galíciába, a katonatemetőkbe.

Nagyobb szabású rendezvényünk volt még 2010-ben a Borsod-Abauj-Zemplén megyei honismereti egyesületek és körök találkozója. Debreceni-

Droppán Béla megdicsérte Evva Margitot a kezdeményezésért.

2012. december 3-án, Béres Ferenc születésének 90. évfordulójára rendeztük az egész estét betöltő Béres Ferenc Emlékestet. Ez a rendezvény vonzotta a legtöbb érdeklődőt, több mint 300 résztvevőt. Béres Ferenc életét Rakaczki József tanár ismertette. A rendezvényen közreműködött a pedagógus énekkar, református kórus, a Szent László Katolikus Általános Iskola táncosai, a Zrínyi Ilona Általános Iskola hangszeres szölistái.

Egyesületünk kapcsolata az iskolákkal

„A múltat tiszteld, s jelent vele kösd a jövőhöz.”

(Vörösmarty Mihály)

Kiemelten fontosnak tartjuk a fiatalok bevonását a lakóhely történetének feltárására és annak ápolására. Az ifjúság a jövőnket jelenti, nem mindegy, hogy ismerik-e, tisztelik-e szűkebb hazájuk történetét. Egyesületünk megalakulásakor felvettük a kapcsolatot a környék iskoláival és tanulóival. Évente találkozót terveztünk a tapasztalatok kicserélésére, ha kell, szaktanácsot adunk. A cél, hogy minél jobban ismerjék meg a tanulók a lakóhelyük történetét, gyűjtsenek mondákat, néphagyományokat, keressenek fel történelmi emlékhelyeket, tájházakat, múzeumokat. A vetélkedőket is ennek szellemében szerveztük Rácz Lászlónéval. 2009 novemberében került sor az első ifjúsági vetélkedőnkre *„Szűkebb hazám Abauj”* címmel, ahol a tanulóknak saját településeiket kellett bemutatni. A diákok sokoldalúan felkészültek, hagyományos öltözkébe öltözve mutatták be a település történetét, előkerültek képek, diák, hangszeresek a népdalok bemutatásához.

2010. szeptember 25-én *Abauji Ifjúsági Találkozó* címen szakmai napot szerveztünk, ahol Titkos Sándorné beszélt az iskolai honismeret szerepéről az oktatásban. Előadások hangzottak el Abauj vármegyéről, Károli Gáspárról, szájhagyomány és írott történelemből. Előadók voltak Evva Margit, Sipos Vizaknai Gergely, Szalipszki Péter. Előadás közben abauji népdalokat tanítottunk. A felnőtt előadókat a diákok követték: Bialkó Bianka, Blaskó Zsófia, Mátyás Bálint. A tanácskozást a telkibányai tanulók műsora és táncműsor zárta.

2013. október 5-én *„Abauj szeretlek”* címmel szerveztünk vetélkedőt. A tanulóknak kétoldalas dolgozattal kellett nevezni. Első feladat egy műemlék (vár, templom, kastély) bemutatása volt. Legnehezebb feladatnak a tesztlap kitöltése bizonyult, melyben számot kellett adni Abauj történelméről, vaktérképen földrajzi ismereteikről. Abauji költőktől verseket szavaltak, abauji népdalokat énekeltek. Vilámkérdésként tájjellegű szavakat kellett megmagyarázni. A tanulók szeretnek kutatni, felfedezni a világot, csak lelkes nevelők kelljenek hozzá. *„A jó iskola*

mind a népre, mind az államra áldást és boldogságot hoz.” (Tessedik Sámuel) Itt mondok köszönetet a következő iskoláknak és tanároknak, akik kimagasló eredményt nyújtottak Telkibánya: Czuczor Tamásné, Gönc: Palánczné Sipeki Andrea, Encs: Rácz Lászlóné. Reméljük, hogy a közös tevékenységünk hasznos volt, sikerült hozzájárulnunk a tanulók helytörténeti ismereteinek gyarapításához, így jobban szeretik, tisztelik azt a tájat ahol születtek.

„Kurek” teadélutánok

Az Egyesület tagjai havi rendszerességgel összejönnek az encsi Kurek Panzióban. Megemlékezéseket tartunk aktuális történelmi eseményekről, pl. az 1848/49-es szabadságharc 160. évfordulója (2009), a Rákóczi szabadságharc lezárásának 300. évfordulója (2011), az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója. Honismereti előadások hangzottak el (Hadobás Pál: *A honismeret története megyénkben*, Rémiás Tibor: *Torna vármegye*, Titkos Sándorné: *Bél Mátyás*). Megismerhettük Abaújban élt híres emberek életét (II. Rákóczi Ferenc, Zrínyi Ilona, Lorántffy Zsuzsanna). Előadás hangzott el híres abaúji épületekről (dr. Csorba Csaba), néphagyományokról (dr. Bodnár Mónika). Az előadásokat a helyi iskolák tanulóinak szavalatai, dalai színesítették. A 10 év alatt megtartott, mintegy 50-60 előadásból csupán egy párat emeltem ki az illusztráció kedvéért. Köszönjük a Kurek házaspár vendégszeretét és az illatos finom teákat.

Említést érdemelnek még állandó rendezvényeink, ilyenek a Magyar Kultúra Napja (január 22.), Honismeret Napja (március 22.), Rákóczi Ferenc születésnapja (március 27.), Költészet Napja (április 11.), Összetartozás Napja (június 4.), Karácsonyest. Két kirándulást is szerveztünk az encsi református egyházzal közösen. Az egyik alkalommal református templomokat látogattunk meg Abaújban, a másik alkalommal Kassára, Európa kulturális fővárosába látogattunk.

Kiadványaink

Megjelentettük két konferenciánk előadásait *A történelem segédtudományai az Európai Unióban* (2009) és *Rákóczi-Abaúj konferencia* (2013) címmel.

Már 3 éve működött Egyesületünk, amikor az egyik vezetőségi ülésünkön felvetődött, hogy tevékenységünket írásban is rögzítsük, és szélesebb körben terjesszük. Így született meg az *Abaúji Hírharang* ötlete. Dr. Ódor Ferenc az akkori Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés elnöke is köszöntötte első kiadványunkat 2010 szeptemberében: „Nagy öröm számomra, hogy elkészült a kiadvány az *Abaúji Honismereti és Helytörténeti Egyesület* lapja.

Az egyesület Abaújért végzett kitartó munkája, rendezvényei, az elmúlt évek alatt kivívták a szakma és az emberek elismerését.” Hírharangunk félévente jelenik meg 6 oldalon, felelős kiadója Evva Margit, szerkesztője dr. Nagy László. Az újság tartalmaz tudományos cikkeket, rendszeresen tájékoztatunk az eseményekről, tudósítunk rendezvényekről, pályázati-és versenykiírásokat közlünk, félévente beszámolunk elvégzett munkánkról. Lehetőséget biztosítunk Egyesületen kívüliek számára is egy-egy cikk megjelentetésére. Így ismertették az iskoláik névadóinak életét: Ilosvai Selymes Péter (Abaújszántó), Béres Ferenc (Krasznokvajda), Dayka Gábor (Méra), II. Rákóczi Ferenc (Felsővadász), Szepsi Csombor Márton (Telkibánya), Károli Gáspár (Gönc).

Egyesületünkről hírt adunk még a Kazinczy Ferenc Társaság Hírlevelében valamint a Kulcsban (a B-A-Z Megyei Önkormányzat magazinja), továbbá a borsodhonismeret.lapunk.hu weboldalon.

Tagjaink honismereti pályázatokon vesznek részt. Az Istvánffy Gyula Gyűjtőpályázatra Evva Margit, Horváth Csabáné, Rácz Lászlóné nyújtott be pályamunkát. A Palóc pályázatra (Kárpát-medence) több diák küldött be dolgozatot, Bialkó Bianka 2008-ban különdíjat nyert. Egyesületünkben 2-3 fővel részt vettünk a Honismereti Akadémiákon és más egyesületek rendezvényein.

A tagsági díjából és az 1%-ból Egyesületünk működését nem tudjuk biztosítani, rendezvények költségeit pályázati úton nyerjük. Támogatóink: Emberi Erőforrások Minisztériuma, B-A-Z Megyei Önkormányzat, Encs Város Önkormányzat.

Kapcsolatokat ápolunk az Országos Honismereti Szövetséggel; a B.-A.-Z. Megyei Honismereti Egyesülettel, az ózdi Lajos Árpád Honismereti Körrel, a Kazinczy Ferenc Társasággal, a Rákóczi Szövetség encsi tagozatával, a térség (pl. Köröm, Hidasnémeti) honismerőivel, valamint Encs Városi Művelődési Központ és Könyvtárral. Személy szerint kell köszönetet mondanunk azoknak, akik anyagilag, vagy tartalmas előadásokkal gazdagították egyesületünk életét: Dr. Ódor Ferenc, Fehér József, Kiss Endre József, Bojtor István, dr. Csorba Csaba, Nyiri Péter, Debreczeni-Droppán Béla, Titkos Sándorné, dr. Bodnár Mónika.

A Hernád-völgy és a Csereháti dombvidék társadalmi, gazdasági értelemben az ország periferiája, de az emberekben él a táj szeretete, identitástudata, kötődése. „*A Hernád-völgyi kultúrtáj, az épített környezet, őseink törekvéseinek értékes dokumentumai, történelmi örökség. Az örökség védelme, fejlesztése és gazdagítása minden nemzedék kötelessége.*” (dr. Frisnyák Sándor) Eredményeink a folyamatosan és önzetlenül végzett, honismereti elkötelezettségből végzett munka eredményei.

„*Nem mindig lehet megtenni, amit kell, de mindig meg kell tenni, amit lehet.*” (Bethlen Gábor)